

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านบวกและลบ ด้านบวก เช่น เกิดความก้าวหน้าและความสะดวกสบายจากการมีเครื่องมือต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารสนเทศ เช่น โทรศัพท์สื่อสาร โทรทัศน์ วิทยุ และคอมพิวเตอร์ จากเทคโนโลยีที่สามารถสื่อได้กว้างไกลเหล่านี้มีผลลบบอยู่เช่นกัน นั่นคือสื่อต่าง ๆ สามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมด้านลบได้โดยง่าย เป็นต้น การหลงเพลินอยู่กับสิ่งบันเทิงเริงรมย์ การติดบุหรี่ยาเสพติด การพนันที่มาพร้อมสื่อ พร้อมทั้งความเกียจคร้าน รักความสะดวกสบาย สื่อเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อชาติในอนาคต

เมื่อเกิดปัญหาขึ้นว่าปัจจุบันเยาวชนมีพฤติกรรมด้านลบเพิ่มขึ้น การพัฒนาลักษณะทางจิตให้เยาวชนมีภูมิด้านทานอยู่ในตนเอง พร้อมทั้งจะหลีกเลี่ยงจากพฤติกรรมด้านลบ รวมทั้งไปถึงมุ่งกระทำพฤติกรรมที่ดีงาม เช่น รับผิดชอบด้านการเรียน มีวินัยในตนเอง มีการดูแลสุขภาพของตนเองทั้งกายและใจ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง ลักษณะทางจิตนี้ได้แก่ การรู้จักควบคุมตน โดยรู้จักควบคุมตนให้อุดได้รอดได้ เพื่อที่จะได้รับสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต พระพรหมคุณาภรณ์ (2546) ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมานุญชีวิตว่า ทายาทที่ดีพึงปฏิบัติตามหลักธรรม คือ ก. เปิดประตูสู่ความจริงก้าวหน้า ข. ปิดช่องทางที่เข้ามาของความเสื่อม ซึ่งก็คืออบายมุข 6 ประการ ค. เชื่อมสายสัมพันธ์กับบุพการี และ ง. มีหลักประกันของชีวิตที่พัฒนา ดังนั้นการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในหมู่เยาวชนจึงเป็นทางหนึ่งในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นทายาทที่ดี การควบคุมตนเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาหรือส่งเสริมให้เพิ่มขึ้นได้ และเมื่อเกิดลักษณะทางจิตดังกล่าวแล้วจะย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมทางบวกและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมทางลบหลาย ๆ อย่างติดตามมา เช่น การมีความรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ดังทฤษฎีลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนสามารถพัฒนาขึ้นได้ในวัยเด็ก (รัตนา ประเสริฐสุข, 2526) และสามารถจัดโปรแกรมการฝึกให้พัฒนาขึ้นได้ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2547) การพัฒนาสื่อในการฝึกสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อสอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน เช่น พัฒนาออกมาในรูปแบบของสื่อประสม (Multimedia)

เทคโนโลยีสารสนเทศมีผลเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน และมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เยาวชนคนรุ่นใหม่จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจะได้เป็นกำลังในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์ต่อประเทศต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเครื่องมือคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสารสนเทศ Torrisi – Steele (2005) ยังกล่าวว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาเครื่องมือสื่อสาร การส่งข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การผลิตข้อมูลด้านการศึกษานานาชาติรวมทั้งเกิดขึ้นอย่างมากมาย ปัจจุบันนี้การค้นคว้าข้อมูลจาก World Wide Web (WWW) ยังสามารถนำมาเชื่อมกับเทคโนโลยีด้านสื่อประสมเพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว การสร้างสื่อประสมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ และเป็นสื่อประสมที่อาศัยการออกแบบสื่อด้วยองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อเยาวชนรุ่นใหม่ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจจะทำขึ้น โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านการสื่อสารมวลชน ด้านการออกแบบสื่อ และด้านจิตวิทยาในการสร้างสื่อประสมนี้ขึ้น เนื้อหาที่บันทึกรวมเป็นสื่อประสมนี้มุ่งเน้นไปที่การฝึกให้เยาวชนได้รู้และเกิดการควบคุมตนเอง พร้อม ไปกับการเกิดพฤติกรรม ความรับผิดชอบด้านการเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมหลักที่สำคัญยิ่งของเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน การวิจัยครั้งนี้จะได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของสื่อประสมในการควบคุมตนเองดังกล่าวนี้นี้ด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสร้างสื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองตามหลักการออกแบบสื่อ สำหรับพัฒนาการควบคุมตนเองในเยาวชน และบันทึกบนแผ่นดีวีดีพร้อม
2. เพื่อศึกษาผลของสื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเอง ที่มีต่อการควบคุมตนเองและพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนของเยาวชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างหรือออกแบบสื่อประสมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง โดยทำการบันทึกลงบนแผ่นดีวีดีพร้อม เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการควบคุมตนเอง และฝึกการควบคุมตนเองโดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสื่อสาร และมีครูหรือรุ่นพี่เป็นผู้ชี้แจงให้มีการดำเนินการตามสื่อ สื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองนี้ ได้มีการศึกษาถึงประสิทธิภาพของสื่อประสม โดยพิจารณาจากผลของสื่อประสมเมื่อนำไปดำเนินการทดลองด้วยการฝึกกับเยาวชนชายหญิง ชั้นมัธยม 1 ซึ่งสมัครใจร่วมการวิจัยโดยถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 18 คน กลุ่มควบคุม 18 คน

เพื่อศึกษาผลของสื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองที่มีต่อการควบคุมตนเองและพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนของเยาวชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเอง หมายถึง สื่อที่ประกอบไปด้วยภาพวิดิทัศน์ประกอบเสียง ภาพการ์ตูนแอนิเมชัน ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ตัวอักษร เสียงประกอบตัวอักษร และใบความรู้ ซึ่งมีเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมตนเองรวม 7 กิจกรรม กิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดอยู่ในขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นรู้จักความหมายและตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมตนเอง 2) ขั้นพัฒนาการเรียนรู้ควบคุมตนเอง 3) ขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการควบคุมตนเอง และ 4) ขั้นพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืน การสร้างสื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองเป็นไปตามหลักการออกแบบสื่อ และบันทึกข้อมูลลงบนแผ่นดีวีดีรอมเพื่อใช้ประกอบกับคอมพิวเตอร์ สื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองเป็นเครื่องมือประกอบในการฝึกอบรมเพื่อให้เยาวชนเกิดลักษณะทางจิตด้านการควบคุมตนเอง เยาวชนซึ่งเป็นนักเรียนต้องร่วมกิจกรรมในสื่อ ร่วมอภิปรายกับเพื่อนที่ใช้สื่อ มีการปรับพฤติกรรมของตนเองตามแผนผังตัวอย่างจากสื่อและต้องทำการบ้าน มีการฝึกทักษะทางสังคมตามตัวอย่างจากสื่อเพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืน ฯลฯ ทั้งนี้โดยมีผู้วิจัยหรือครูพี่เลี้ยงเป็นผู้แนะนำให้มีการดำเนินการตามสื่อ ระยะเวลาในการเข้าร่วมใช้สื่อเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง

เยาวชน หมายถึง นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11 – 13 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประสิทธิผลของสื่อประสม หมายถึง ผลของสื่อประสมเพื่อการควบคุมตนเองที่ทำให้ผู้รับสื่อประสมมีการควบคุมตนเอง และมีพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้สามารถทราบผลดังกล่าวได้ด้วยการดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง

นิยามปฏิบัติการ

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกปฏิบัติแทนการปล่อยให้ตนเองได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการอย่างทันที ผู้เลือกปฏิบัติมีการประเมินถึงผลที่จะติดตามมาจากการปฏิบัติของตนหลังจากที่ได้เลือกแสดงพฤติกรรมนั้นแล้ว การเลือกที่จะปฏิบัติเพื่อเป็นการบังคับดูแลตนเองแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเองทั่วไป การควบคุมตนเองด้านสุขภาพ และการควบคุมตนเองในด้านการเรียน ซึ่งวัดได้โดยแบบวัดการควบคุมตนเองของ พรพิมล วรวิมลพิรุฑพงศ์

พฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียน หมายถึง การกระทำของบุคคล ซึ่งแสดงออกถึงความตระหนักในหน้าที่ด้านการเรียน ความเอาใจใส่ ความสนใจ ความตั้งใจในการเรียนและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างดี รวมทั้งสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎเกณฑ์ เช่น การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การส่งงานตามเวลา ซึ่งวัดได้โดยแบบวัดที่ พิณนภา หมวกยอด (2548) สร้างขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ได้สื่อประสมที่มีเนื้อหากระตุ้นให้เกิดการควบคุมตน และเกิดพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนของเยาวชน โดยเป็นสื่อประสมที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของหลักในการออกแบบสื่อที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเยาวชน และมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการนำเสนอสื่อแก่เยาวชน
2. ได้ทราบประสิทธิภาพของสื่อประสม โดยการพิจารณาจากผลของสื่อประสมในการนำไปกระตุ้นให้เกิดการควบคุมตน และพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนของเยาวชน